

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/44473,Region-Kujawy-i-Ziemia-Dobrzynska-NSZZ-Solidarnosc.html>
19.05.2024, 17:35

Region Kujawy i Ziemia Dobrzyńska NSZZ „Solidarność”

Hasło wydrukowane w **Tom IV**

Region Kujawy i Ziemia Dobrzyńska NSZZ „S”, w woj. wrocławskim pierwsze protesty o charakterze ekonomiczno-socjalnym we Wrocławku, w Zakładach Azotowych i Miejskim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym. Od 19 VIII 1980 r. załogi ZAW składały pierwsze postulaty ekonomiczno-socjalne oraz wyrazy solidarności z robotnikami Wybrzeża. Żądano m.in. podniesienia zarobków, rekompensaty za pracę w ruchu ciągłym, posiłków regeneracyjnych (Zakład Amoniaku i Saletry), powołania w miejsce dotychczasowych związków zawodowych Wolnej Rady Robotniczej (Zakłady Chlorku). 20 VIII 1980 w MPK zorganizowano protest i powołano 8-osobowy komitet strajkowy. Domagano się m.in. podniesienia stawek godzinowych, poprawy aprowizacji, zmian w regulaminie pracy, uaktywnienia związków zawodowych i poprawy zaopatrzenia w części zamienne do autobusów. Rozpoczęcie strajku uzależniano od stopnia realizacji postulatów. 22 VIII 1980 pracownicy Wrocławskiej Fabryki Maszyn i Urządzeń Wisła rozpoczęli wiec solidarnościowy z robotnikami Wybrzeża. 28 VIII 1980 w MPK rozpoczął się strajk okupacyjny (pierwszy w woj.); domagano się kolejnej podwyżki i ograniczenia czasu pracy. Do strajkujących dołączyli pracownicy 8 zakładów: ZAW, Wrocławskich Zakładów Ceramiki Stołowej, Spółdzielni Transportu Wodnego, PTHW, Przedsiębiorstwa Robót Antykorozyjnych Korchem, Fabryki Lin i Drutu Drumet, Wrocławskiej Fabryki Maszyn i Urządzeń oraz Chłodni Składowej. Ostatecznie stanowisko MPK poparły 23 zakłady, utworzono TZR NSZZ „S” Regionu Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej. 15 IX 1980 r. w ZAW powstał, pierwszy w regionie KZ, z przew. Marianem Nowickim.

26 IX 1980 w MPK na spotkaniu przedstawicieli 23 komitetów założycielskich z terenu woj. wrocławskiego utworzono MKZ

z przew. M. Nowickim. XI 1980 r. powstała Miejska Komisja Koordynacyjna w Rypinie, z przew. Ryszardem Hańczykiem; II 1981 MKK w Lipnie z przew. Janem Ramzą i w Radziejowie z przew. Stanisławem Gawrońskim; podobną placówkę utworzono w Nieszawie, z przew. Marianem Krzysztofem Gołębiowskim. 14 XI 1981 zreorganizowano strukturę, tworząc rejonowe komisje koordynacyjne podległe ZR (*de facto* oddziały ZR) w Aleksandrowie Kujawskim, Ciechocinku, Chodczu, Lipnie, Lubrańcu, Radziejowie i Rypinie.

1 IX 1980 w Makówce z inicjatywy Stanisława Janisza powstał KZ Chłopskiego Związku Zawodowego Ziemi Dobrzyńskiej, 17 IX Chłopski ZZ Ziemi Dobrzyńskiej i Kujaw (współorganizator Wojciech Obernikowicz), 21 XI 1980 r. wyłoniono 9-osobową Wojewódzką Radę Związku, z przew. S. Janiszem.

3 X 1980 włocławski MKZ uczestniczył w ogólnopolskim 1-godzinnym strajku ostrzegawczym organizowanym na polecenie KKP. Strajkowały 7793 osoby z 32 zakładów pracy; w 6 zakładach regionu całe załogi (łącznie 2720 os.).

1-2 XI 1980 we Włocławku spotkanie przew. Lecha Wałęsy z przedstawicielami KZ, na którym obecnych było ok. 2 tys. o..

16 XII 1980 na obchody XII 1970 do Gdańska wyjechało 6 delegacji włocławskiej „S” (ok. 100 osób).

1980/1981 włocławski ZR zaangażował się w walkę o wolne soboty, domagając się, aby regulacja weszła w życie od 1 I 1980 r. Stanowisko MKZ wywoływało konflikty między KZ a dyrekcjami zakładów pracy. 10 I 1981 w strajku ostrzegawczym wzięło udział ok. 20 tys. os. (ok. 20 proc. z 391 zakładów); 24 I 1980 r. 49,7 proc. zatrudnionych w 21 zakładach.

22 I 1981 we Włocławku wiec rolników z woj. z udziałem ok. 700 osób. Protestujący złożyli petycję w Urzędzie Wojewódzkim, domagając się m.in. stworzenia warunków do rejestracji NSZZ „Solidarność Chłopska”, zdjęcia zapisu cenzorskiego dot. „S”, zaprzestania tworzenia

alternatywnych związków zawodowych. Wojewoda wrocławski Edward Dobija przyjął przedstawicieli strajkujących oraz petycję. 26 II 1981 r. zorganizowano kolejny protest w celu odebrania odpowiedzi od wojewody; towarzyszyła mu blokada lokalnych dróg.

2 III 1981 z inicjatywy przew. M. Nowickiego wrocławska „S” zorganizowała spotkanie przedstawicieli i przew. MKZ z Bydgoszczy, Kutna, Płocka, Torunia i Włocławka ws. utworzenia makroregionu „S” zrzeszającego te regiony oraz przyszłości ruchu chłopskiego.

19 III 1981 w zw. z wydarzeniami bydgoskimi wrocławski MKZ wydał specjalny komunikat w formie uchwały, proklamując strajk protestacyjny w MPK. Ogłoszono gotowość strajkową; decyzję podjął jednoosobowo przew. M. Nowicki. Do strajku przystąpiły PKS, Włocławskie Fabryki Mebli, PTHW, Polmozbyt Włocławek, Polmozbyt Ciechocinek, Korchem oraz 10 kolejnych zakładów; opublikowano list otwarty potępiający naruszenie „90 dni spokoju”. 23 III 1981 MKZ przekształcił się w MKS. 27 III 1981 w 4-godzinny strajku ostrzegawczym wzięły udział załogi 39 zakładów i 69 proc. ogółu zatrudnionych na I zmianie; w Rypinie (miasto i gm.) 8 zakładów, w tym PKS. 24 III 1981 siedziba MKS przeniesiona do KFM Mera; w pomieszczeniach MKZ przy ul. 3 Maja zorganizowano biuro interwencyjne z dyżurami 5-osobowych zespołów „S” RI. 1 IV 1981 przew. M. Nowicki został członkiem grupy roboczej KKP ds. wydarzeń bydgoskich. 4 IV 1981 w lokalu MKZ wybito szyby.

29 III 1981 w sali Domu Rzemiosła we Włocławku zebranie założycielskie wrocławskiej NSZZ „Solidarność Rzemieśnicza”. Wybrano KZ w składzie m.in. przew. Marek Słomski, wiceprzew. Eugeniusz Dowmont. IV 1981 woj. „SR” skupiała 600 osób, w tym 200 os. we Włocławku; działały koła w Aleksandrowie Kujawskim, Ciechocinku, Izbicy Kujawskiej, Radziejowie. 12 IV 1981 II Krajowy Zjazd „SR”, powołano TTK, z przew. Karolem Smoczkiwiczem (Opole); region KiZD reprezentował M. Słomski.

29 V 1981 I tura I WZD „S” Regionu KiZD z udziałem 470 delegatów, obecny był Andrzej Gwiazda. Wybrano 56-

osobowy ZR i 11-osobowe Prezydium z przew. M. Nowickim, wiceprzew. Wiesławem Świątkiewiczem i Edwardem Wilkiem; powołano 9-osobową Komisję Rewizyjną. Siedzibą ZR został Włocławek. 5-6 VI 1981 II tura I WZD z udziałem 657 delegatów, obecny był Jan Rulewski. Na I KZD „S” region reprezentowało 6 osób: S. Gawroński, Zbigniew Karwowski, Andrzej Mazur (z powodu choroby nie uczestniczył w I turze KZD), M. Nowicki, Ewa Przybyszewska i W. Świątkiewicz; do KK wybrano 2 reprezentantów regionu: Z. Karwowskiego i M. Nowickiego.

Włocławska „S” liczyła: X 1980 ok. 30 tys. członków w 46 KZ; XI ok. 42 tys. w 80 KZ. VI 1981 ok. 65 tys., IX ok. 72 tys., XII ok. 90 tys.

W ramach MKZ/ZR we Włocławku działały m.in.: od III 1981 Wszechnica Związkowa; od X 1981 [Ośrodek Prac Społeczno-Zawodowych](#) (Wszechnica Robotnicza) z W. Świątkiewiczem na czele i Wszechnica Nauczycielska w Ciechocinku (z inicjatywy komisji okręgowej „S”); od 22 IX 1981 biblioteka związkowa. 10 III 1981 we Włocławku powołano Regionalny KOWzP z przew. Józefem Maciejewskim i wiceprzew. Bogdanem Urbaniakiem. Do 14 X 1980 siedziba MKZ/ZR we Włocławku mieściła się w zarządzie PAX przy ul. Zapiecek; nast. w lokalach przy ul. 3 Maja oraz ul. Kościuszki.

Organem włocławskiej „S” były kolejno: „Solidarność. Ziemia Kujawska i Dobrzyńska”/„Serwis Informacyjny MKZ”/„Solidarność Ziemi Kujawsko-Dobrzyńskiej”/„Solidarność Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej” (wydawane XI 1980-20 V 1981), z redaktorem nacz. A. Mazurem/Zbigniewem Kaczkowskim; „Znak Sierpnia. Pismo Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej”, z redaktorem nacz. Bogdanem R. Bockiem (wydawane 11 VI-23 VII 1981); „Wiadomości Dnia. Codzienny Biuletyn Informacyjny NSZZ »Solidarność« Zarząd Regionu Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej”, z redaktorem nacz. Januszem L. Świerczakiem (wydawany 5 IX-11 XII 1981). Do popularnych w regionie czasopism zakładowych należały: „Serwis Informacyjny” wydawany w Fabryce Lin i Drutu Drumet we Włocławku i „Refleksje” w Zakładach Azotowych Włocławek. Po 13 XII 1981 zaprzestano wydawania prasy związkowej; do 1989 jedynie

akcje ulotkowe oraz kolportaż prasy podziemnej innych regionów (m.in. z Bydgoszczy, Gdańska, Łodzi, Mazowsza, Torunia).

3 VIII 1981 przed Urzędem Wojewódzkim we Włocławku członkowie „S” KiZD zorganizowali akcję protestacyjną ws. sytuacji żywnościowej w kraju, tzw. marsz głodowy. W tej największej manifestacji ulicznej wzięło udział 3-5 tys. osób; żądano poprawy zaopatrzenia, usprawnienia handlu, walki ze spekulacją, równych praw dla rolników indywidualnych.

19-20 VIII 1981 MKZ poparł strajk drukarzy i akcję pod hasłem „Dzień bez prasy”.

23 IX 1981 II WZD Regionu KiZD, przyjęto 3 uchwały; 5 XII 1981 obradowało III WZD z udziałem 371 delegatów; dyskusje o sytuacji kraju i strategii związkowej.

XI/XII 1981 ZR poparł strajk okupacyjny zorganizowany przez „Sch” KiZD w siedzibie Wojewódzkiego Związku Kółek i Organizacji Rolniczych we Włocławku (23 XI-13 XII 1981, przew. KS W. Obernikowicz).

XII 1981-IX 1982 internowano łącznie 90 osób z terenu woj. włocławskiego, w tym 9 os. dwukrotnie (VII i IX 1982), osadzonych w Ośr. Odosobnienia w Mielęcinie, nast. w Ośr. Odosobnienia w Kwidzynie (3 os.), w Darłówniku (1 os.), w Potulicach i Strzebielinku (1 i ta sama os.). Wśród internowanych nie było kobiet; najmłodszy, uczniowie LO, mieli 17 i 19 lat. 8 XII 1982 zwolniono ostatniego internowanego S. Janisza (z Kwidzyna). Internowano również: wojewodę i wicewojewodę włocławskiego E. Dobiję i Marka Piskorskiego (Ośr. Odosobnienia Głębokie).

Przymus emigracyjny i presja psychiczna wywierana przez SB w trakcie internowania lub po zwolnieniu spowodowały emigrację 22 członków „S” KiZD; w tym przew. ZR M. Nowickiego oraz Henryka Gołębiowskiego, E. Wilka, Z. Karwowskiego, Zbigniewa Bernata, B. Urbaniaka, Jacka Wiśniewskiego, Andrzeja Napiórkowskiego, Andrzeja Jemioły, Witolda Naczasa, Ryszarda Adamczyka, Jana Kanaszyca, J. Świerczaka, Janusza Helińskiego, Przemysława

Kwiatkowskiego, Jana Jakóbowskiego, Lesława Szymańskiego, Stanisława Różgowskiego, Antoniego Młynarkiewicza, Wiesława Cybulskiego, W. Obernikowicza i W. Świątkiewicza.

XII 1981-VII 1983 w regionie wszczęto 7 spraw karnych przeciwko 21 osobom oskarżonym o popełnienie przestępstw z art. dekretu z 12 XII 1981 o stanie wojennym. 7 osób skazano m.in. na karę bezwzględnego więzienia (od roku do 3 lat i sześciu mies.); 5 os. na karę m.in. pozbawienia wolności (od roku do roku i sześciu mies.) w zawieszeniu; 2 osoby uniewinniono od popełnionych czynów; wobec 6 osób umorzenie postępowania karnego (w tym 5 osób na mocy amnestii); wobec 5 osób zasądzone dodatkowo kary grzywny (15-80 tys. zł). Na mocy ustawy amnestyjnej m.in. uchylono wyrok wobec 1 osoby; 8 osobom darowano karę (w tym 4 osoby zwolniono z więzienia).

24 XII 1981-31 I 1982 na terenie Włocławka młodzieżowa organizacja konspiracyjna Niepodległość, w składzie: Krzysztof i Dariusz Jaworscy, Grzegorz Wasilewicz, Mariusz Klimaszewski, Mariusz Leśnicki i Zygmunt Raszka, organizowała kolportaż antyreżimowych ulotek i druków podziemnej „S”. 21 III 1982 r. zostali oni skazani przez Sąd Pomorskiego Okręgu Wojskowego w Bydgoszczy, w jednym z najgłośniejszych procesów politycznych w regionie, na kary pozbawienia wolności od roku do 3 lat i 6 miesięcy.

Od 31 I 1982 co mies. we włocławskim kościele św. Józefa msze za Ojczyznę celebrowane m.in. przez kapelana włocławskiej „S” ks. Zbigniewa Szygendę oraz ks. Antoniego Ponińskiego. 30 IV 1984 tamże zainaugurowano Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej, od 1 V 1985 w parafii katedralnej Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny we Włocławku Rekolekcje Święta Pracy, które były miejscem spotkań zdelegalizowanej „S” Regionu KiZD.

1982 członkowie i sympatycy „S” zorganizowali kilka większych akcji ulotkowych. 21 III 1982 na terenie Włocławka kolportaż „Obserwatora Wojennego” i „S” KiZD; 25-26 IV 1982 w kilku miejscowościach woj. (m.in. Chodecz, Gołaszewo, Włocławek) ulotek i druków antyreżimowych,

sygnowanych przez Komitet Oporu Społecznego „S” Włocławek; IV i V 1982 na terenie Przedsiębiorstwa Uzdrowisko Ciechocinek kolportaż ulotek o treści antysowieckiej. 13 VIII 1982 na ścianie budynku ZAW w trudno dostępnym miejscu wyeksponowano półtorametrowy transparent, sygnowany przez „S”, którego treść wyrażała żądanie zniesienia stanu wojennego i zwolnienia internowanych, m.in. L. Wał?sy.

21 VII 1982.

21 VII 1982 we włocławskiej katedrze odprawiony został tzw. różaniec internowanych z udziałem zwolnionych z internowania, członków zawieszanej „S” i ich rodzin, celebrowany przez ks. Z. Szygendę.

31 VIII 1982 w centrum Włocławka manifestacja patriotyczna z mszą św. w intencji internowanych, interweniowało ZOMO i MO. Pacyfikacja miała brutalny charakter, użyto petard z gazem łzawiącym, starcia trwały do późnych godzin nocnych; zatrzymano 129 osób; wobec 105 osób wnioski do kolegium ds. wykroczeń, SB przeprowadziła przeszukania w miejscu zamieszkania manifestantów.

10 XI 1982 we Włocławskich Zakładach Ceramiki Stołowej na Wydziale Pieców największa w regionie w stanie wojennym przerwa w pracy. W proteście przeciwko rozwiązaniu „S” 39 osób przypięło znaczki związku i zorganizowało wspólne zebranie; inicjatorów akcji zwolniono z pracy.

III 1983 wszczęto śledztwo przeciwko ks. Z. Szygendzie, oskarżonemu o rozpowszechnianie fałszywych informacji przeciwko interesom PRL. 30 V 1983 kapłan skazany przez Sąd POW w Bydgoszczy na rok pozbawienia wolności w zawieszeniu; 12 VIII 1983 SN uchylił wyrok na mocy amnestii.

II/III 1984 na terenie Włocławka kolportaż kilkuset ulotek antyreżimowych odwołujących się do symboliki „S” oraz propagujących bojkot wyborów do rad narodowych. Na mocy ustawy amnestyjnej z 21 lipca 1984 postępowanie przeciwko oskarżonym o kolportaż zostało umorzone.

Emigracja elity przywódczej pierwszej „S” utrudniała odtwarzanie struktur związkowych w regionie. 26 IX 1988 powstała Tajna Komisja Koordynacyjna „S” Region KiZD z przew. Józefem Maciejewskim; I-II 1989 przy wsparciu toruńskiej RKK powstały struktury Tymczasowego Tajnego Zarządu Regionu „S” KiZD z przew. J. Maciejewskim. 4 III 1989 podczas spotkania przedstawicieli zakładów pracy doszło do ujawnienia tajnych dotąd struktur i powołania dwunastoosobowego Tymczasowego Prezydium Regionu (10 V 1989 do składu TZR dokooptowano jeszcze dwie osoby; skład Tymczasowego Prezydium Zarząd Regionu: przew. J. Maciejewski, wiceprzew. Zdzisław Malinowski i Jerzy Płażewski). Powołano wówczas również 6 komisji problemowych: wyborczą z przew. J. Płażewskim; interwencji i propagandy z przew. Sławomirem Bagińskim; ds. zwrotu majątku z przew. J. Maciejewskim; ds. kontaktu z zakładami z przew. Z. Malinowskim; ekonomiczną z przew. Czesławem Żołnowskim; ekologiczną z przew. Jadwigą Wołłowicz.

15 II 1989 w Kujawskiej Fabryce Manometrów we Włocławku zorganizowano jednodniowy strajk kierowany przez KS w składzie m.in.: przew. KS J. Maciejewski, Z. Malinowski. 22 VI 1989 II Zakładowy Zjazd Delegatów, wybrano 15-osobową KZ z przew.: J. Maciejewskim i wiceprzew. Z. Malinowskim i P. Paliwodą.

13 IV 1989 we Włocławku powstał KO, VI 1989 do Senatu z listy KO weszli Bartłomiej Kołodziej i Franciszek Sobieski; do Sejmu Tadeusz Kaszubski.

23 IX 1989 w Zakładach Azotowych we Włocławku II Zakładowy Zjazd Delegatów „S”; wyłoniono 11-osobowe Prezydium z przew. Zdzisławem Zasadzińskim, wiceprzew. Karolem Majewskim i Waldemarem Wojtczakiem.

18 XI 1989 IV WZD Regionu z udziałem 300 delegatów, wyłoniono przew. ZR – Z. Malinowskiego (KFM Mera) oraz 35 przedstawicieli ZR i członków Komisji Rewizyjnej. Przyjęto uchwałę wyrażającą poparcie dla rządu Tadeusza Mazowieckiego. 26 XI 1989 na 1. posiedzeniu ZR wybrano 9-osobowe prezydium z wiceprzew. D. Jaworskim (Kombinat Budowlany Włocławek) i Mirosławem Walickim (ZAW) oraz

sekretarz Urszulą Palińską.

Na pocz. 1990 „S” Region KiZD liczył 17 225 członków w 163 KZ; zasięg terytorialny pokrywał się z terytorium woj. wrocławskiego.

Od VIII 2006 wrocławska „S” po połączeniu z Regionem Toruńskim w składzie Regionu Toruńsko-Wrocławskiego NSZZ „S”.

11 X 1980–9 X 1985 Wydz. IIIA/V KW MO MO/WUSW we Wrocławku prowadził rozpracowywanie struktur „S” Region KiZD w ramach SO krypt. Niezależni; od 13 IV 1989 inwigilację KO „S” KiZD Wydz. III WUSW w ramach SOS krypt. Senator. Przewodniczący wrocławskiej „S” M. Nowicki rozpracowywany 6 IV 1981–26 IX 1983 przez Wydz. IIIA/Wydz. V KW MO/WUSW we Wrocławku w ramach SOR krypt. Waleczny; 24 I 1984–29 I 1990 przez Wydz. II WUSW w ramach KE krypt. Nowy.

Katarzyna Maniewska

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

[Zgłoś błąd](#)